Cena 50 hal.

Nowy Dziennik wychodzi codziennie rano także w poniedziałki — Adres redakcyi i administracyi: Kraków, ul. Stradom 13. Tel. redakcyi 379, w nocy 1556. Rękopisów nie zwraca się. Konto czek. P. K. O. Nr. 141.123 Rachunek Galicyjskiej Spółki Wydawniczej w Krakowie.

Nowy Dziennik

Cena 50 hal.

Prenumerata w Krakowie: mies. 12 K. kwart. 35 Kor. z odnoszeniem do domu mies. 14 Kor. kwart. 41 Kor. Na prowincyi 14, kwart. 41 K. Za granicą: mies. 16 Kor. kwart. 47 Kor. Cena ogłoszeń: 1 w. pet. 1-szp. 0·80 (Mk. 0·80). Nadesłane: 1 w. pet. 3·— (Mk. 3·—) Tekst: 1 w. pet 5 (Mk. 5·—)

Zawiadomienia ślubne, gratulacye: 20 koron

Rok II. Kraków, niedziela 26 października 1919. Nr. 232

Rosya i Turcya.

Kraków, 25 października.

(g) Ostateczna likwidacya wojny światowej wymaga przedewszystkiem rozwiązania problemów: rosyjskiego i tureckiego. Rosya i Turcya — dwa te państwa, przed wojną ogromne rozmiarami terytoryalnymi, stanowiły najważniejsze punkty, około których krystalizowała się wielka polityka światowa. Wojna spowodowała wprawdzie rozkład jednego i drugiego państwa, ale bynajmniej nie usunęła ich z widowni politycznej. Ba, okazuje się z dniem każdym coraz wyraźniej, że w Rosyi i w Turcyi tkwi nadal źródło wszelkich zawikłań międzynarodowych i że dopóki sprawa granic i warunków bytu tych dwóch państw nie zostanie ostatecznie i należycie uregulowaną, dopóty ludzkość prawdziwego pokoju nie zazna.

W chwili, gdy się ku końcowi ma teraz bolszewickiemu eksperymentowi i raz za razem upadać poczynają podwaliny potęgi Trockich i Leninów, zagadnienie Rosyi staje się prostem i jasnem. Są dwie możliwości rozwiązania t. zw. kwestyi rosyjskiej: Albo z gruzów bolszewickich powstanie wielka Rosya, po myśli programu Kołczaka i Denikina, równająca się rozmiarami Rosyi przedwojennej, obcięta jedynie na Zachodzie na rzecz Polski ścieśnionej do granic etnograficznych polskich, Rosya przeto nawskróś reakcyjna, rozpościerająca swoje rządy nad licznymi narodami, Rosya imperyalistyczna, jak ongiś tak i nadal przedmiot i podmiot dyplomatycznych knowań i intryg, siedlisko ustawicznych buntów i zamieszek — albo też zorganizuje się w granicach etnograficznych Rosya d e m o k r a t y c z n a, wolna od wszelkich zakusów imperyalistycznych, a naokoło niej szereg państw narodowych, ongiś część jej terytoryum, teraz samodzielne i niepodległe, według w ł a s n e g o uznania regulujące na podstawie mniej więcej luźnej, federacyjnej lub też niefederacyjnej swój stosunek do państw sąsiednich.

Koalicya jakoteż i wszystkie inne państwa są bezpośrednio zainteresowane w rozwiązaniu tej kwestyi i zależnie od interesów i warunków swego własnego bytu skłaniają się ku jednej lub drugiej koncepcyi. Francya, Niemcy i Czechy chcą mieć Rosyę silną i wielką. W interesie Anglii i Polski leży Rosya niemniej skonsolidowana i zwarta wewnętrznie, posiadająca wszelkie gwarancye swobodnego rozwoju wewnętrznego, ale bez tendencyi i możliwości polityki imperyalistycznej.

Wypadki w Rosyi i w innych częściach Europy usunęły w ostatnim czasie problem turecki na plan drugi, a jednak wiadomości nadchodzące z Turcyi jakoteż rzut oka na możliwości rozwoju wypadków na Wschodzie ostrzegać powinny przed bagatelizowaniem kwestyi tureckiej.

Turcya od dawien dawna znajdowała się w stanie rozkładu. Po kilku próbach wzmocnienia się za czasów Młodoturków i patronatu niemieckiego podczas wojny — legła obecnie całkowicie, czekając na wyrok zwycięzcy. A że zwycięzcą jest koalicya państw, wyrok dotychczas jeszcze nie zapadł. Bo mocarstwa sprzymierzone posiadają sprzeczne ze sobą interesy odnośnie do Turcyi. Rozbiór Turcyi byłby już dawno przed wojną nastąpił, gdyby nie te właśnie dywergencye wśród mocarstw, które i dzisiaj wcale nie zostały wyrównane. I oto, podczas gdy konferencya paryska postanowiła decyzyę w sprawie Turcyi odłożyć, łudząc sama siebie, że zwłoka usunie trudności powzięcia decyzyi, wszystkie strony zadowalającej, w Anatolii i Małej Azyi rozpoczął się silny ruch narodowy turecki, który z dnia na dzień rośnie w siły i znaczenie i na odbytych ostatnio kongresach w Erzerum i Sivas proklamuje restytucyę Turcyi w dawnych jej granicach.

Zachodzi w pewnej mierze analogia między kwestyą rosyjską a turecką. I w sprawie Turcyi dwie zachodzą podobne do Rosyi możliwości: utrzymanie niepodległości państwa tureckiego w przedwojennych jego granicach, obejmujących rozmaite narodowości wielkiej Turcyi, do czego zdąża obecnie Kołczak, turecki Mustafa Kemal pasza — albo też ograniczenie władzy sułtana do obszarów, zamieszkiwanych przeważnie przez Turków, a stworzenie na terytoryach, wchodzących przed wojną w skład państwa otomańskiego, państw narodowych, nad którem pojedyncze państwa europejskie objęłyby mandat aż do czasu skonsolidowania się tam stosunków. Francya podobnie jak i co do Rosyi, życzy sobie wskrzeszenia dawnego państwa otomańskiego, jedynie dlatego, że nie chce dopuścić Anglii do zbierania owoców z rozbioru Turcyi.

Rozbiór jakiegoś państwa nie zawsze jest wyrazem niesprawiedliwości i krzywdy dziejowej. Rozbiór Polski był takim aktem gwałtu, gdyż rozdarł na trzy części żywe ciało j e d n e g o narodu, i dlatego tez krzywda ta została naprawiona. Rozbiór monarchii austryacko-węgierskiej, Turcyi i Rosyi węgierskiej ścieśnienie tych dwóch ostatnich państw do ich granic etnograficznych, byłoby tylko wyrazem postępu i zwycięstwa sprawiedliwości.

Pod jakimi warunkami udzieli Ameryka pomocy gospodarczej Europie?

Z międzynarodowej konferencyi gospodarczej w Nowym Jorku.

Paryż. (Tel. wł.) Pisma donoszą z Nowego Yorku o otwarciu międzynarodowej konferencyi gospodarczej w Atlantic City. W wydziale egzekutywy zaproponował Redforo następujący plan pracy: Zanim Amerykanie zgodzą się na nową podwyżkę kredytu w Europie, muszą w pewnych kwestyach zasadniczych otrzymać zupełne wyjaśnienie. — przedewszystkiem, czy niebezpieczeństwo bolszewizmu i lewicowego socyalizmu jest tak dalece zażegnane, że własności prywatnej nie grożą już żadne komplikacye, dalej, jakie stanowisko mają za miar zająć rządy europejskie wobec świata handlowego, w szczególności, w jakiego rodzaju stosunkach prawnych pozostawać będą kupcy amerykańscy, czy handel będzie wolny, czy kupcom amerykańskim zagwarantowane będzie zupełne równouprawnienie, czy też podlegać będą musieli pewnym ograniczeniom?

Najważniejszy problem, krórym się zajmie konferencya, jest jednakowoż uregulowanie waluty europejskiej, co się da uskutecznić jedynie drogą wielkich kredytów dla zakupów europejskich w Ameryce.

Lansing zmienia politykę St. Zjednoczonych.

Berlin. (Tel. wł.) „New York Times“ donosi. że sekretarz stanu Stanów Zjednoczonych Daniels wygłosił senzacyjną mowę. wktórej oświadczył, że Lansing jest zdecydowany pchnąć politykę Stanów Zjedn. na nowe tory i zupełnie izolować państwo militarnie. Silna armia i silna flota wojenna dla własnych celów jest Ameryce nieodzownie potrzebna i trzeba ją stworzyć. Ameryka podda kontroli wszystkie stacye iskrowe. W zakończeniu oświadczył Daniels, że Stany Zjednoczone nie wstąpią do Ligi Narodów.

Kopenhaga. (Tel. wł.) „Chicago Tribune“ donosi, zą pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Japonią zapanowały wysoce naprężone stosunki, głównie z powodu Szantungu, Stany Zjednoczone w sposób ostry domagają się oświadczenia, że Japonia nie ma agresywnych planów co do Szantungu i odwołania wojsk.

Spisek rewolucyjny w Szwajcaryi.

Berno szw, (Tel. wł,) „Berner Bund“ donosi o odkryciu w Szwajcaryi spisku rewolucyjnego, który miał wybuchnąć 10. listopada, w dniu rocznicy przewrotu w Rosyi. i proklamować w Szwajcaryi rząd sowjetów.

Zamach na Salandrę.

Berlin. (Tel. wł.) »Avanti« donosi, że Salandra w czasie przemówienia na zgromadzeniu w St. Sever został ciężko pobity przez tamtejszych socyalistów. Wskutek uderzenia kamieniem odniósł Salandra ciężką ranę. Policya uwięziła 8 uczestników zamachu na Salandrę.

Sprawa spoczynku niedzielnego.

Warszawa. (Tel. wł.) Sejmowa komisya handlowo przemysłowa obradowała nad projektem ustawy w sprawie 8 godzinnego dnia pracy i przymusowego spoczynku niedzielnego. Na zaproszenie przewodniczącego komisyi brał udział w obradach pos. dr. Thon w charakterze gościa.

Przedłużenie rozejmu polsko-ukraińskiego.

Warszawa. Jak słychać, rozejm z Ukrainą przedłużono do dnia 9 listopada br.

Kto traci prawo wyborcze do Sejmu?

WARSZAWA. PAT. Komisya konstytucyjna pod przewodnictwem p. Szczygła dyskutowała nad wnioskiem p. Lutosławskiego nad środkami zabezpieczenia Sejmu przed udziałem elementów zbrodniczych. — Uchwalono dodatkowy artykuł do rozdziału VIII w brzmieniu następującem: »Nie mogą korzystać z prawa wyborczego obywatele, ukarani za przestępstwa hańbiące, oraz winni nadużycia mandatu poselskiego dla celów nieprawnego zysku. Ordynacya wyborcza określi przestępstwa, które pociągają za sobą czasową lub stałą utratę prawa wyboru lub wybieralności«. Następnie omawiano sprawę zwoływania, odraczania i zamykania sesyi sejmowej, oraz prawa prezydenta Rzeczypospolitej w stosunku do Sejmu. Sprawę tę odesłano do podkomisyi dla sformułowania wniosków.

Rząd polski uznaje niepodległość Łotwy.

Warszawa. Ministrowi spraw zagranicznych republiki łotewskiej Mejerowiczowi wręczony został oficyalny akt uznania niepodległości Łotwy przez republikę polską. Rzeczpospolita łotewska ma wkrótce otrzymać stałe przedstawicielstwo dyplomatyczne w Polsce.

Konferencya palestyńska w Warszawie.

Warszawa. (Tel. wł.) Odbyła się tu konferencya wszystkich kierowników biur palestyńskich w Polsce i na kresach, oraz fachowców palestyńskich. Z Krakowa uczestniczył w obradach p. dr. R. Rosenblüth. Obrady toczyły się nad sprawą przygotowania rolników dla Palestyny, robotników dla Palestyny, robotników budowlanych i nad sprawą zorganizowania kooperatyw przesiedlonych oraz kas emigracyjnych dla Palestyny.

Socyaliści włoscy za syonizmem.

Kopenhaga. (Tel. wł.) Kongres socyalistów włoskich, który zakończył swe obrady 20 bm, uchwalił jednomyślnie rezolucyę, w której wypowiada swe sympatye dla dążeń syońskich.

Denikin usuwa oficerów żydowskich.

Kamieniec Podolski, Ukraińskie Biuro prasowe donosi, że Denikin wydał rozkaz, usuwający wszystkich żydowskich oficerów z jego armii.

Caillaux.

We Francyi nie brak nigdy senzacyi. Lubuje się Francya szczególnie w procesach politycznych, które jak ongiś proces Alfreda Dreyfussa i Karola Humberta przez długi czas trzymają w naprężeniu cały naród francuski, dzielą go na liczne obozy a wreszcie bez względu na wynik przechodzą do historyi i stają się częścią składową dziejów Francyi. Nazwiska głównych bohaterów tych procesów dają tytuł całej epoce Dreyfussa, Humberta...

Miała Francya także podczas wojny takie procesy. Bohaterami jej byli Bolo-pasza, Duval, Lenoir, Almereyda. Wszystkie te procesy były jednak tylko prologiem do wielkiego procesu, który się właśnie rozpoczął w Paryżu przed senatem, zamienionym w trybunał. Oskarżonym jest były francuski prezes ministrów Józef Caillaux.

Jest on jednym z najpopularniejszych mężów współczesnej Francyi. Przez jednych nienawidzony, przez innych broniony, co prawda więcej ma wrogów aniżeli zwolenników. Ci ostatni rekrutują się przeważnie ze sfer lewicowych. Wszyscy atoli uznają wielkie zdolności Caillaux, jego bystry zmysł polityczny i — spryt. Już przed wojną a w szczególności bezpośrednio przed pamiętnym sierpniem 1914 r. nazwisko jego było na ustach wszystkich we Francyi.

Caillaux zarzucono jeszcze w roku 1911, że działa w porozumieniu z Niemcami na szkodę Francyi. (Nie inaczej brzmiało oskarżenie, rzucone na Dreyfussa w r. 1895.) Była to chwila wielkiego napięcia dyplomatycznego w Europie, znana pod nazwą »Coup d' Agadir«. Niemcy urządzili wówczas demonstracyę flotową na północnem wybrzeżu Afryki, a w powietrzu wisiała już wojna niemiecko francuska, Wówczas to rząd ówczesnego premiera Caillaux podpisał z Niemcami umowę, odstępującą im część Konga francuskiego w zamian za swobodę ruchów w Marokku. Zarzucono wtedy Caillaux zdradę, posądzono go o konszachty z cesarzem Wilhelmem i jak zwykle w takich wypadkach we Francyi, nie wzdrygano się przed oszczerstwami i podejrzeniami życia jego osobistego. Prasa francuska rzuciła się na Caillaux i — jego żonę. Na wiosnę 1914 rozpoczął »Figaro« paryski wobec zbliżającej się kampanii wyborczej do Izby francuskiej nadzwyczaj gwałtowną nagonkę na państwo Caillaux. W marcu tegoż roku zjawiła się w redakcyi »Figara« pani Caillaux i wystrzałem z rewolweru zamordowała Calmettć, dyrektora »Figara«. P. Caillaux została zaaresztowana i uwięziona, a Józef Caillaux na to wcale nie zważając, postawił swoją kandydaturę do Izby i został wybrany. Wywołało to wówczas ogromną senzacyę, która się zwiększyła, gdy 30 lipca wydał sąd karny w Paryżu po przeprowadzonym procesie wyrok — uwalniający panią Caillaux. Było to w przededniu ogólnej mobilizacyi w Francyi. Wypadki wojenne zagłuszyły całą sprawę.

Podczas wojny szeptano sobie, a potem mówiono coraz głośniej i głośniej o tem, że Caillaux jest w zmowie z nieprzyjacielem pracuje nad zawarciem pokoju odrębnego z Niemcami i przygotowuje nawet przymierze niemiecko-francusko-włoskie przeciw Anglii. Oczywistych dowodów na to nie posiadano. Zaczęto je więc szukać. Caillaux podczas wojny jeździł do Anglii, Włoch, Szwajcaryi, Ameryki południowej. Wiedziano o tem, że w krajach tych prowadził on konferencyę z agentami rządu niemieckiego, ale materyału obciążającego takiego, któryby dał powód do jego aresztowania ciągle nie było. Od Bolo paszy oskarżonego o rozmaite machinacye w służbie niemieckiej, m. i. o kupno za pieniądze niemieckie paryskiego dziennika »Journal«, którego też za to skazano na śmierć, od Duvala, Lenoira i Almereydy, właścicieli i redaktorów rewolucyjno-pacyfistycznego pisma »Bonnet Rouge« (wszyscy oni zostali skazani na śmierć. Almereyda przed badaniem zmarł we więzieniu niewiadomo czy z powodu samobójstwa, czy też — uduszenia) — od nich wszystkich nie uzyskano materyału obciążającego Caillaux. Równocześnie szukano we wszystkich krajach, w których przebywał podczas wojny Caillaux, za dokumentami, kompromitującymi b. premiera francuskiego. Z dokumentów tam odnalezionych skonstruowano obecnie obszerny akt oskarżenia służący za podstawę właśnie rozpoczętemu procesowi. Po 20 miesiącach (Caillaux został aresztowany w lutym 1918 r.) zdecydował się teraz nareszcie rząd na przeprowadzenie procesu.

Akt oskarżenia zarzuca Caillaux »zbrodnię przeciw bezpieczeństwu zewnętrznemu państwa, dokonaną przez rozmaite machinacye i tajne porozumienia z nieprzyjacielem w okresie od roku 1914 do 1917« czyli, innemi słowy, Caillaux oskarżony jest o zdradę stanu, za co kodeks francuski przewiduje karę śmierci przez rozstrzelanie.

Oprócz wyżej wymienionych zbrodni zarzuca akt oskarżenia Caillaux, że on to popierał tzw. ruch dafaistyczny i propagandę pokojową we Francyi a czynił to wszystko za pośrednictwem agentów niemieckich i w porozumieniu z rządem niemieckim. W materyale obciążającym go znajdujemy m. i. głosy prasy berlińskiej i wiedeńskiej (wymienioną jest »Neue Freie Presse«), która chwaliła Caillaux i jego politykę.

Materyał dowodowy obejmuje mnóstwo depesz i listów. Po przez cały akt oskarżenia prokuratora przewija się jedna nić, że wszystko, co czynił Caillaux, czynił w interesie osobistym, mając ambicyę ponownego ujęcia władzy w swoje ręce, utworzenia we Francyi dyrektoryatu, którego miał być dożywotnym naczelnikiem. Na poparcie tego służy dziennik, prowadzony przez włoskiego ministra kolonialnego w gabinecie Salandry, z którym Caillaux podczas swego pobytu we Włoszech prowadził rozmowę o ówczesnej sytuacyi politycznej w Francyi i w Europie. Z rozmowy tej wynika, że Caillaux nie wierzył w zwycięstwo koalicyi i dlatego był zwolennikiem pokoju z mocarstwami centralnemi, o których sądził, że zgodzą się one na pewne koncesye. Francya zadowoliłaby się ewakuacyą okupowanych obszarów, a co się tyczy Alzacyi i Lotaryngii, gotów był wówczas Caillaux zgodzić się na odstąpienie tylko części Lotaryngii, ba nawet z tego kraju w zupełności zrezygnować. A Francya, sądził Caillaux, warunki te przyjmie, gdyż sytuacya, brak amunicyi i surowców ją do tego zmuszą. Z obietnic danych Anglii i Rosyi Caillaux sobie drwił. Premierem był wówczas we Francyi Briand, któremu Caillaux prorokował bliski upadek. Francya, powiedział wówczas Caillaux w rozmowie z Martinim, posiada tylko trzech premierów, Clemenceau, Caillaux i Barthou. Barthou nie wchodzi w rachubę, gdyż rzucił się w ramiona reakcyi klerykalnej. Dla Caillaux nie wybiła jeszcze godzina, pozostaje Clemenceau. Z tej oto rozmowy wyciąga akt oskarżenia wniosek, że Caillaux, aby dostać władzę w swoje ręce, nie waha się przed żadną zdradą narodową.

Pozatem znajduje się w akcie oskarżenia jeszcze jeden ważny dokument, mający obciążyć Caillaux. Oto w skrytce jednego z banków florenckich znaleziono wśród wielu innych papierów pamiętniki Caillaux p. t. »Odpowiedzialność. Wojna i pokój«. Caillaux stara się w nich wykazać, że odpowiedzialnymi za wybuch wojny światowej nie są rządy mocarstw centralnych, ale mężowie, którzy w chwili wybuchu wojny stali na czele rządu francuskiego. W pamiętnikach tych atakuje Caillaux gwałtownie prezydenta rzeczypospolitej francuskiej Poincarego, który wedle Caillaux przez konszachty ze stronnictwami prawicowemi i i dzięki poparciu dyplomatycznemu carskiej Rosyi (przyrzekł jej zato Konstantynopol) został prezydentem Francyi. Z pamiętników tych, nie ogłoszonych całkowicie w akcie oskarżenia ma się przebijać cały plan, nad którego urzeczywistnieniem pracował Caillaux podczas wojny. Plan ten obejmował: dezorganizacyę armii francuskiej, zmianę na stanowiskach generałów i komendantów, odebranie im całej władzy administracyjnej, następnie zaaresztowanie wszystkich sprawców wybuchu wojny a wreszcie przeprowadzenie wyborów do nowej Izby i ustanowienie nowego rządu — któryby zawarł pokój. W akcyi tej pokojowej mają mu pomagać socyaliści radykalni, z których pamiętnik wylicza nazwiska Landaua, Goldskiego i Alemereydę.

Opinia publiczna we Francyi podzieliła się teraz na dwa obozy. Większość jest przekonaną, że Caillaux jest winnym, druga zaś część społeczeństwa wskazuje na to, że materyalnych, oczywistych dowodów winy Caillaux niema i dlatego senat nie może go skazać.

I podczas, gdy Francya ma znowu swą senzacyę, Caillaux podobnie jak w roku 1914, na to nie zważa i nawet z więzienia bierze udział w życiu publicznem. Przed kilku dniami ogłosiło »Echo de Paris« list Caillaux, w którym tenże donosi, że związek republikański postawił jego kandydaturę do Izby w departamencie Sarthé Wyraża przytem nadzieję, że okoliczności nie zmuszą go do odrzucenia tej kandydatury.. Obrońca Caillaux wręczył prezydentowi Dubostowi w imieniu swego klienta prośbę o wypuszczenie go z więzienia, ażeby mu dać możność bezpośredniego działania w okręgu wyborczym, w którym postawił swą kandydaturę do parlamentu. Senat ma się obecnie nad tym wnioskiem zastanowić i aczkolwiek nie ma on widoków powodzenia, to jednak, jak donoszą z Paryża, jest prawdopodobnem, że proces znowu zostanie odroczonym, gdyż większość senatorów jest zdania, że podczas kampanii wyborczej proces ten odbywać się nie powinien.

Na półkach księgarskich Paryża ukazała się zaś książka Caillaux p. t. »Agadir, moja polityka zagraniczna«, zawierająca apologię polityki Caillaux wobec Niemiec w r. 1911.

*

Wiedeń. (Tel. wł.) Z Genewy donoszą pod datą 22 b. m., że jest rzeczą prawie pewną, iż rozprawa w procesie Caillaux nie odbędzie się przed styczniem, a nawet lutym. Na wczorajszem posiedzeniu trybunału miał prokurator generalny sam zaproponować odroczenie celem umożliwienia przesłuchania świadków mieszkających zagranicą.

O poprawienie doli Żydów we wschodniej Galicyi.

„Il. Kur. Codz." donosi z Warszawy: Na jednem z ostatnich posiedzeń Rady ministrów zajmowano się sprawą ulg dla Żydów i Ukraińców w Galicyi wschodniej. Chodziło o sprawy następujące:

1) Uwolnienie internowanych,

2) przyjęcie do szkół tych Żydów, którzy chodzili do szkół ukraińskich,

3) udzielanie przepustek i paszportów,

4) zaprzestanie innych represyi.

Punkt pierwszy oddano osobnej komisyi, do której należeć będzie prócz reprezentantów ministerstwa spraw wewnętrznych, wojskowych i sprawiedliwości, ponadto jeszcze dwóch Żydów i dwóch Ukraińców. Zadaniem komisyi będzie objeżdżanie obozów internowanych i badanie, przyczem wypuszczać się będzie tych, co do których niema podstaw do śledztwa. Innych oddawać się będzie w ręce prokuratoryi, celem wdrożenia dochodzeń.

W sprawie punktu drugiego, ministerstwo oświaty stwierdziło, że zupełnie (? Red. „N. Dz.") mu nie wiadomo, ażeby do szkół publicznych nie przyjmowano Żydów. Jeżeli się coś podobnego zdarzyło, to chyba tylko w szkołach prywatnych i to w odosobnionych wypadkach.

Punkt trzeci przekazano do załatwienia jeneralnemu delegatowi rządu na Galicyę życzliwego załatwienia w porozumieniu z generalnemi dowództwami okręgu lwowskiego i krakowskiego.

W sprawie punktu czwartego ministerstwa spraw wewn. wojskowych i sprawiedliwości zwrócą się do podwładnych organów.

Pogrom w Rydze.

Warszawa. W związku z ofenzywą niemiecko-rosyjskiej armii Bermonda na Rygę, wybuchł tam pogrom antyżydowski. Tłum zrabował wiele sklepów żydowskich i zamordował kilkadziesiąt osób.

ABRAHAM REIZEN

Jesień.

A jesień gdy zawita,
Gdzieś ginie pycha ma:
Ze złością wiatr mnie pyta:
„Czy masz nędzarzu drwa?"

Przez źle domknięte okno
Deszcz pluszcząc bije w twarz:
„Ulice w błocie mokną,
Czy buty całe masz?"..

Przeł. z żyd *Koren.*

Żądania Żydów ukraińskich.

Żydzi ukraińscy zwrócili się do wszystkich państw świata zwłaszcza do Ameryki i Anglii, następnie do rządu ukraińskiego i Denikina, wreszcie do Żydów całego świata a przedewszystkiem do Żydów amerykańskich i angielskich z całym szeregiem żądań.

Od Ameryki, Anglii i Francyi Żydzi ukraińscy żądają:

1) Niezwłocznego wysłania na Ukrainę i do Rosyi południowej specyalnych komisyi wojskowych i cywilnych dla zbadania wszystkich wypadków na miejscu.

2) Wysłania na Ukrainę specyalnych komisyi żywnościowych Czerwonego Krzyża.

3) Urzędowego zawiadomienia dyrektoryatu ukraińskiego oraz rządu południowo—rosyjskiego, że są odpowiedzialne za pogromy, jakich dopuszczają się ich żołnierze-oficerowie i urzędnicy.

4) Pozwolenia na wywóz na Ukrainę medykamentów, bielizny i innych produktów żywnościowych.

5) Wolnej i nieograniczonej emigracyi żydowskiej do Palestyny i Ameryki.

Od rządu ukraińskiego Żydzi ukraińscy żądają:

1) Niezwłocznego wprowadzenia sądów wojskowych dla organizatorów i uczestników pogromów.

2) Pociągnięcia do odpowiedzialności atamanów i dowódców wojskowych, znanych z organizowania pogromów. (Następuje spis atamanów).

3) Dopuszczenia na Ukrainę żydowskiej komisyi śledczej, wybranej przez paryski »komitet delegacyi żydowskich«.

4) Utworzenia przy ministerstwie wojny i ministerstwie oświaty specyalnych wydziałów, mających za zadanie zwalczanie antysemityzmu i pogromów.

5) Wydania większej sumy pieniężnej żydowskiemu centralnemu komitetowi pomocy oraz oświadczenia, iż wszystkie straty ludności żydowskiej pokryte zostaną przez kasę państwową.

Od Żydów amerykańskich Żydzi ukraińscy żądają:

1) Utworzenia specyalnego funduszu dla niesienia pomocy Żydom ukraińskim.

2) Wysłania w jaknajkrótszym czasie medykamentów, odzieży i bielizny.

3) Wysłania kilku sanitarnych oddziałów.

4) Przeprowadzenia akcyi pomocy wyłącznie za pośrednictwem centralnych i miejscowych organizacyi żydowskich.

5) Oddziaływania na rząd amerykański aby zainteresował się położeniem na Ukrainie oraz ułatwił emigracyę do Ameryki, przynajmniej tym, którzy mają w Ameryce krewnych.

6) Brania udziału w delegacyi, którą ma wysłać paryski »komitet delegacyi żydowskich«.

KRONIKA.

Kraków, 25 października.

Proces przeciw sprawcom pogromu w Brzesku toczył się w dalszym ciągu w dniu wczorajszym. Z powodu wczesnego zamknięcia redakcyi podamy przebieg i wynik procesu w jutrzejszym numerze.

Uroczysta inauguracya teatru „Bagatela", która odbędzie się w dniu dzisiejszym wywołuje w całem mieście żywe zainteresowanie. Na inauguracyjne przedstawienie wybrała dyrekcya znakomitą sztukę Zapolskiej „Kobieta bez skazy." Wstęp na to przedstawienie mają tylko posiadacze zaproszeń wydawanych przez kancelaryę teatru (Karmelicka 6 I p.) od 11—12 w południe.

(p) **Drożyzna drzewa.** Wskutek braku węgla wzrosło niepomiernie zapotrzebowanie drzewa opałowego, a równolegle z tem podskoczyły również w ostatnim czasie ceny drzewa od 15 do 60 K za 100 kg drzewa miękkiego a od 80 K za 100 kg drzewa twardego. Największa spekulacya kwitnie drzewem w kółkach. Na drożyznę drzewa wpływa również zakaz centrali przy namiestnictwie wywozu drzewa opałowego z miejsc produkcyi. Z braku drzewa opałowego niszczy się na cele opału drzewo budulcowe,

Nowe pociągi. Celem zaspokojenia potrzeb ludności ministerstwo kolei żelaznych rozważa cały szereg nowych połączeń osobowych, mianowicie zamierza wprowadzić dzienny pociąg Poznań Warszawa—Wilno, drugi pociąg nocny Warszawa Kraków—Lwów i nocny pociąg Warszawa—Sosnowiec. Ponadto projektowane jest urządzenie bezpośredniej komunikacyi między Wilnem, Lwowem a Warszawą. Wreszcie ma być dodany wagon sypialny do pociągu Warszawa—Mińsk.

Obszar krakowskiej dyrekcyi poczt. Ogłoszone rozporządzenie o otwarciu dyrekcyi poczt i telegrafów w Krakowie, której okręg będzie obejmował Śląsk Cieszyński, zachodnią część b. Galicyi, łącznie po powiaty sandecki, grybowski, tarnowski i dąbrowski, tudzież ewentualnie Spisz i Orawę, w granicach jakie przypadną Polsce i południowo zachodnią część b. Królestwa kongresowego, łącznie po powiaty: częstochowski, nowo radomski, włoszczowski, kielecki i stopnicki.

Błąd drukarski. W artykule wstępnym wczorajszego numeru (4 szp., wiersz 4 z góry) odpadło kilka słów, wskutek czego spaczony został sens odnośnego zdania. Ma ono brzmieć: „To są wszystko komunały dla ludzi objektywnych, ale fantasmagorye dla ludzi, którzy nie uznają nic innego poza siłą, poza przewagą".

Do organizacyj Ceire-syońskich w Galicyi. Ceire syońskie biuro centralne dla Galicyi w Krakowie prosi nas o zamieszczenie następującego komunikatu: Mocą uchwały z d. 19 paźdz. br. rozwiązał się komitet centr. org. ceire syońskiej w Galicyi i przekazał swe agendy komitetowi centr. frakcyi lud. »Ceire Syon« w Warszawie. Pozatem został wybrany ceire-syoński komitet rejonowy dla Galicyi, który będzie podlegał komitetowi centr. w Warszawie, zachowa jednak zupełną autonomię w sprawach o charakterze lokalno galicyjskim, jakoteż w sprawach wynikających z naszego udziału we wszystkich pracach ogólnej organizacyi syońskiej w Galicyi i jej organach kierujących i bezwzględnego poddawania się ich uchwałom. Poszczególne organizacye ceire-syońskie na prowincyi wzywamy, by nadal brały udział w pracach miejscowych komitetów syonistycznych i poddawały się ich uchwałom.

We wszystkich sprawach nie mających charakteru lokalno galicyjskiego lub nie dotyczących naszego odrębnego stosunku (tj. odmiennego od tegoż towarzyszy naszych w kongresówce) do ogólnej o.g. syońskiej — prosimy się od dziś dnia zwracać pod adresem: Centralny Komitet frakcyi lud. „Ceire Syon" Warszawa ul. Dzika 11 II p. Adres komitetu rejonowego: Kraków, Podbrzezie 4, I p.

Wystawa marek w Krakowie otwartą będzie w drugiej połowie grudnia b. r. w salach Muzeum Techniczno - przemysłowego, co daje wszelkie gwarancye dobrego rozmieszczenia okazów, jak niemniej zupełnego bezpieczeństwa od pożaru i kradzieży. Zapowiedź wystawy wywołała żywe zainteresowanie w szerokich kołach zbieraczy. Szczegółowy program oraz skład komisyi wystawowej będzie w najbliższym czasie ogłoszony.

Z ruchu wydawniczego. Nakładem księgarni uniwersyteckiej we Wiedniu Wilhelma Braunmuellera wyszło ostatnio nowe dzieło naszego współpracownika p. Mateusza Miesesa p. t. „Zur Rassenfrage. Eine Stammes und kulturgeschichtliche Untersuchung." — „Mitteilungen zur Jüd Volkskunde" we Wiedniu (pod redakcyą dra M. Grunwalda) drukują obecnie dłuższą pracę p. Miesesa o języku żydowskim. Jest to pierwsza analiza fonetyki, fleksyi i słownictwa języka żydowskiego.

Moriah, miesięcznik żydowski w języku polskim, rozpoczyna po kilkumiesięcznej przerwie ponownie wychodzić. Zeszyt listopadowy znajduje się już w druku i ukaże się z końcem bm Adres redakcyi i admin. Kraków, Stradom 15 of. Abonament kwartalny 12 K (9 mk) przesyłać należy pod adr. Dr. Karol Lustbader, Kraków, Koletek 4.

KOMUNIKATY.

Koncert „Sziru« odbędzie się dzisiaj w sobotę o g. 7.30 wiecz. w sali Strzechy robotniczej, ul. Gertrudy (hotel Union). Sprzedaż biletów od godz. 5 wiecz. przy kasie.

Haszachar—Przedświt. Dziś o godz. 5 pop. zebranie z porz. dziennym: ‚Aktualne zagadnienia polityki syońskiej'. Punkt zborny: Stradom 15.

REPERTUAR TEATRU J. SŁOWACKIEGO

Sobota: „Makbet" Szekspira.
Niedziela; Po poł. „W małym domku" T. Rittnera; wieczorem „Makbet" Szekspira.

REPERTUAR M. TEATRU POWSZECHNEGO.

Sobota: Orfeusz w piekle
Niedziela: popoł. Wicek i Wacek, wiecz. Dwaj złodzieje.

NADESŁANE

Za rubrykę tę redakcya nie odpowiada

Z kraju.

Wadowice. Więcej niż trzecia część ludności żydowskiej naszego miasta to prawdziwi nędzarze. — Miejscowe stowarzyszenia dobroczynne są bezradne i bezsilne wobec szalejącej drożyzny i coraz większych trudności o najniezbędniejsze artykuły żywnościowe. W tych ciężkich czasach Komitet pomocy Żydów polskich w Krakowie przyszedł nam kilkakrotnie z pomocą w gotówce, środkach żywności i odzieży, które to dary rozdawał lokalny Komitet rodzinom najuboższym, uwzględniając przy rozdziale stopień ubóstwa i stosunki rodzinne.

W tutejszym obozie jeńców przebywa kilkudziesięciu internowanych Żydów, którym również opiekuje się komitet lokalny, posyłając im żywność, a wypuszczonych na wolność wyposaża w odzież i środki na wyjazd do domu.

Dnia 12. bm. odbyło się konstytuujące posiedzenie tut. komitetu okręgowego, na którem zjawili się delegaci większej ilości miast należących do okręgu. — Komitet ten ukonstytuował się jak następuje: Przewodniczącym wybrano Dr. I. Tischa, zastępcą przewodniczącego rabina Dr. H. Baua, kasyerem p. Ch. Bałamuta, a p. S. Friedmanowi poruczono czynności organizacyjne i kontrolne. — Na posiedzeniu tem omawiano też sprawę stworzenia przemysłu domowego oraz różne sprawy z zakresu opieki społecznej.

Jest nadzieja, że praca komitetu okaże się wkrótce owocną.

Błażowa, 13. päździernika. Znowu dają się u nas odczuwać czasy listopadowe. Miejscowi antysemici zaczynają znowu podburzać opryszków i znanych chuliganów do bicia Żydów, co się też często zdarza. I tak pobito dotkliwie m. i. Mojżesza Kesslera i Chaninę Schitta. Uszkodzono kilka kuczek, wybito szyby, były też napady na sklepy. Rozmaite ciemne indywidua wygrażają się, że wkrótce odbędzie się większy napad na Żydów. Apelujemy do władz bezpieczeństwa o wzmocnienie tutejszego posterunku żandarmeryi, który składa się tylko z 5 ludzi.

Stosunki aprowizacyjne są u nas bardzo opłakane. Brak mąki, ziemniaków i wszelkich innych artykułów spożywczych. Brak również drzewa opałowego.

Dr. Bogen wraca do Polski. W przyszłym tygodniu wyjeżdża dr. Bogen do Ameryki, gdzie zabawi do grudnia. W Ameryce zorganizuje nową akcyę dla Żydów polskich, poczem wróci do Polski i nadal będzie kierował amerykańską akcyą zapomogową.

Zjednoczony amerykański Komitet w Warszawie otrzymał ostatnio znowu 3,200.000 marek od Żydów amerykańskich dla ich krewnych w Polsce, na Litwie i w okupowanej Ukrainie. Komitet zawiadomi pisemnie interesowanych a wypłacać będzie dolar po 35 marek.

Nowy teatr żydowski we Wilnie. We Wilnie zakłada się za inicyatywą dramaturgã J. Ch. Rosenbauma nowy teatr żydowski. W skład zespołu artystów wchodzą znakomite siły dramatyczne. Na budowę gmachu teatralnego subskrybowały rozmaite instytucye żydowskie dotychczas około 50.000 marek.

»Hajnt«, znany warszawski dziennik żydowski, został przez władze zawieszony. W Warszawie rozpoczęło wychodzić nowe pismo codzienne pt. »Der Tug«.

Dyrekcya kolejowa w Stanisławowie nie zostanie zniesiona. Korespondent warszawski »Gazety wieczornej« dowiaduje się, że ministerstwo skarbu wystąpiło z projektem zniesienia dyrekcyi kolei państwowych w Stanisławowie, motywując to względami oszczędnościowymi. Nie został on jednak zatwierdzony przez Radę ministrów.

Dezercya urzędników policyjnych we Lwowie. »Gazeta Wieczorna« donosi: Z powodu nastąpić mającej reorganizacyi policyi lwowskiej, urzędnicy konceptowi starają się masowo o przeniesienie do innych urzędów. I tak radca Kotowicz, wniósł podanie o przeniesienie do Warszawy, st. komisarz Kwaśniewski, zamianowany starostą, przydzielony został do namiestnictwa, komisarz Skrzyniarz jest na powiecie, obecnie zaś st. komisarz Pisarski, komisarz Rudek i Więckowski wnieśli podania o przeniesienie ich do namiestnictwa, koncypiści dr. Piątek i Zaleski ustępują zupełnie ze służby rządowej i mają zamiar poświęcić się kupiectwu.

Ze świata.

Inteligencya kijowska przeciw pogromom Żydów. »Kijewskaja Żiźń« przedrukowuje rezolucyę Związku lekarzy, w której czytamy m. i.: »W bezustannych pogromach i wstrząsających okrucieństwach, popełnianych na niewinnej ludności żydowskiej, widzimy najniższe i patologiczne instynkty ciemnych żywiołów, które tamują odrodzenie Rosyi. »Ideologowie« pogromów mszczą się na Żydach za czyny bolszewików żydowskich; jest to tak samo, jak gdyby mszczono się na całym narodzie rosyjskim za czyny »czerezwyczajek«.

Jerzy Brandes o żydowskiej Palestynie. W nowem swojem dziele pt. »Fantazya przyszłości« omawia Brandes m. i. także sprawę żydowską, o której pisze: »Dla Żydów, których w niesłychany sposób mordują w krajach wschodnich, pojawiły się widoki utworzenia siedziby narodowej w Palestynie pod protektoratem Anglii. Do dzisiejszego dnia jednak nic nie uczyniono, by zrealizować czynione obietnice. Natomiast zabroniono ludności żydowskiej w Palestynie śpiewania żydowskiego hymnu narodowego«.

Austerlitz ustępuje z redakcyi »Arbeiter Zeitung«. Jak donosi »Grazer Tagepost«, obejmuje dr Otto Bauer, były austryacki sekretarz stanu dla spraw zagranicznych, naczelną redakcyę wiedeńskiej »Arbeiter Zeitung«. Dotychczasowy redaktor tego pisma Fryderyk Austerlitz, który należy do składu redakcyi od chwili założenia pisma ma ustąpić, a to z powodu konfliktu jaki powstał między nim a dr Bauerem i Fryderykiem Adlerem.

Tragedya żydowska. „Ritualmord in Ungarn" („Die Sendung Semaels") Arnolda Zweiga, której odegranie — jak donieśliśmy — zabroniono we Wiedniu ze względu na „możliwość demonstracyj", została onegdaj odegrana tylko dla zaproszonych gości w teatrze „Neue Wiener Bühne" na podstawie paragr. 2-go.

Referendum ludowe w sprawie alkoholizmu w Norwegii. W Norwegii odbyło się referendum ludowe w sprawie alkoholizmu 432.322 głosy wypowiedziały się za całkowitym zakazem używania alkoholu, zaś 288.913 przeciw.

Propaganda bolszewicka. »Izwiestja« podaje ciekawe wiadomości o czynnościach propagandy bolszewików. Od marca 1918 do stycznia 1919 jedyny sowiet petrogradzki rozpowszechnił w okręgu północ. 8,900.000 broszurek ulotnych, 4.340.000 na terenie wojennym, oraz 1.788.700 w innych miejscowościach. W tym samym czasie wydano za darmo 32.556.700 egzemplarzy dzienników, oraz rozrzucono 7.244.000 afiszów. Pomijając wszelkie trudności drukarskie oraz nie zważając na brak papieru, bolszewicy w ten sposób walczą w obronie swych idei.

Wulkany i morza lodowate na Marsie. Wtajemniczony widocznie lepiej od innych uczonych w stosunki, panujące na Marsie, szwajcarski inżynier Baumann występuje z nowemi w tym względzie teoryami. Sądzi on wbrew dotychczasowym pojęciom, że wielkie, jasne płaszczyzny na Marsie nie są lądami, lecz morzami lodowatemi, lądami zaś są miejsca, uwidaczniające się jako plamy ciemne. Tak zwane jeziora stanowiłyby według niego wulkany które dziś jeszcze są czynne. Przy wielkich wybuchach tych wulkanów wytwarzają się mgliste obłoki, często obserwowane, a uchodzące w oczach Arrheniusza np. za burzę pustynną. To co nazywano dotychczas kanałami może być wielkiemi rysami w lodowcach. Hypoteza powyższa jest interesującą z tego względu, iż pozwala ona na snucie objaśnień także co do innych jeszcze objawów życia planet.

Gaz — najlepszym środkiem konserwacyjnym. W miejscowości Deux, na południu Francyi, toczył się przed 32 laty senzacyjny proces. Robotnik w gazowni miejscowej, Leon Cartou, zginął bez śladu. Ponieważ zaginiony miał kilku nieprzyjaciół, a na dni kilka przed zniknięciem stoczył z jednym z nich walkę »na saboty«, z której wyszedł zwycięsko, przeto przeciwnika aresztowano i poddano długim badaniom. Wypuszczono go jednak dla braku dowodów, bo na ślad rzekomej zbrodni nie można było natrafić.

Z biegiem lat zapomniano o sprawie. Obecnie zaś jak donoszą gazety francuskie, przy restaurowaniu gazowni znaleziono w zbiorniku gazowym trupa, w którym poznano zaginionego bez śladu Leona Cartou. Zarówno ciało zmarłego, jak ubranie zachowane były w tym samym stanie, w jakim znajdowały się przed 23 laty. Na ciele nie znaleziono żadnej rany lub śladów gwałtu, albo bójki. Widocznie robotnik, czyszcząc rury, wpadł do zbiornika i zaczadzony gazem, umarł. Znaleziono nawet w kieszeni notatnik, a pomimo, że zapiski robione były ołówkiem, pozostały zupełnie wyraźne i czyste.

Z tego wniosek, że ciało, przeniknięte gazem, zachowuje się lepiej, niż przy zastosowaniu jakichkolwiek środków konserwacyjnych, używanych dotąd, począwszy od balsamowania, zanego już przed kilkudziesięciu wiekami w Egipcie i Indyi.

Dział gospodarczy.

Tymczasowa regulacya waluty. »Przegląd Wieczorny« pisze, że zamiana marek na złote polskie nie została zarzucona. Przedtem jednakże zastąpi się korony markami. Powodem, że chwycono się tej tymczasowej regulacyi waluty jest, że druk banknotów, opiewających na złote polskie idzie zbyt wolno. W sierpniu wydrukowano ich na 900 milionów a we wrześniu tylko na 300 tys. — Jest to ilość, zupełnie nieodpowiednia do potrzeb obrotu pieniężnego.

Wyniki pożyczki państwowej. »Monitor Polski« donosi: »Dekretem rady regencyjnej Królestwa Polskiego z dnia 30 października 1918 r. ogłoszona została pożyczka państwowa, zabezpieczona całym majątkiem państwa polskiego, dla pokrycia najpilniejszych wydatków państwa.

W wykonaniu tego dekretu minist. skarbu ogłosiło 3 listopada 1918 r. emisyę krótkoterminowych zobowiązać skarbowych (asygnat) 1918 r. 5 cio procentowych z procentem płatnym z góry, z terminem płatności 1 listopada 1919 r.

Wyniki pożyczki były następujące: po dzień 11 października r. b. wpłynęło w okrągłych cyfrach: w markach 542.000.000 w koronach 766.500.000, w rubl 431,500.000.»

Nowe ruble. W Władywostoku otrzymano z Ameryki drukowane tam nowe pieniądze na sumę ogólną 4 miliardów rubli. Banki syberyjskie wymieniają owe banknoty płacąc 4 stare ruble za 1 nowy.

Ceny złota i srebra. wzmogły się obecnie w sposób niesłychany. Za kilogram złota płaci się dziś 39.000 koron. Jeśli się zważy, że dawniej z kilograma czystego złota wybijano 3280 kor. to cena wzmogła się w stosunku do cen dawniejszych 12 razy. Podobnie ma się rzecz ze srebrem, którego kilogram kosztuje obecnie 2516. Ponieważ z 1 kg. czystego srebra wybijano dawniej 99 srebrnych guldenów o zawartości 900 części czystego srebra, przeto ten gulden przedstawia dziś wartość 22 kor. 64 hal. Korona zaś, która waży 5 gramów, a czystego srebra ma 4.175 gr. przedstawia wartość 10 kor. 20 hal., licząc gram czystego srebra po 2 kor. 51 i pół hal. Należy o tych zmienionych dziś warunkach pamiętać, by nie paść ofiarą spekulantów, eksploatujących nieświadomość posiadaczy złotych i srebrnych monet.

Zastój w przemyśle cukrowym. O ile rolnictwo nasze otrzymałoby nawozy azotowe i fosforowe, produkcya cukru mogłaby być doprowadzona do norm przedwojennych. Do obniżenia się wydajności naszego przemysłu rolnego w znacznej mierze przyczynia się również brak węgla, jako przykład można przytoczyć fakt, że w cukrowniach W. Ks. Poznańskiego w ubiegłej kampanii pozostało nieprzerobionych bur. cukr. 2 mil. cent., które zgniły z powodu braku węgla. To samo grozi w r. b. całemu przemysłowi rolnemu, który posiadając wyprodukowany surowiec może nie być w możności przerobienia takowego, gdyż węgiel do chwili obecnej nie został dostarczony, a do rozpoczęcia kampanii pozostaje tylko 5 tygodni. Dodajemy jeszcze, iż w chwili obecnej produkcya w cukrowniach b. zaboru rosyjskiego wynosi niecałe 30 procent produkcyi przedwojennej tej dzielnicy. Widzimy więc, że nasze cukrownictwo znajduje się w stanie w najwyższym stopniu opłakanym i czas już chyba aby rząd nasz otoczył je jakąkolwiek opieką.

Redaktor naczelny i odpowiedzialny Dr. Wilhelm Berkelhammer. — Druk. M. Deutschera, Kraków, Bożego Ciała 10 Telefon 1556.